

DZĒLĪVE

1970

Julijs —
augusts

102

Sējums
VI Volumen

VALERIJA SEILE

Mōkslinika Jura Soikana zīmējums. Tuša

jom. Tys ir laiks storp godu symtu maiņu un I pasaule karu. Autors savu reālū materialu ir apstrōdōjis tai, lai tys byutu tyvōks poetiskajai kai realajai patiseibai. „Vyss mu-nā romanā ir patiss,” soka autors grōmotas ivodā, „tikai nikas eisti nasaskai ar dzeives eistineibu”. Un tūmār au-toram asūt bejis tik daudz prāvu, ka jys atmetis dūmu turpynōt romanu tiktōļ, lai tys aptvartu vysu jō dzeives myužu. Te ir pasnāgta tikai bērneiba. Tālōjums lēlyks.

VACŌKŪS LEIŠU ROKSTU IZLASE

OLD LITHUANIAN TEXTS of the sixteenth and sventeenth centuries with a Glossary, ed. by GORDON B. FORD Jr. Mouton-The Hague, 1969.

Pyrnōs vacōkōs leišu saraksteitōs grōmotas pasarō-deja t. s. Mozajā Leitovā (t. i. Pryusijā) 16. g. s. pyrmajā pusē. Tys nūtyka sakarā ar protestantisma izaplateišonu un pastorizācijas dorba aktivizēšonu. Martiņš Mažvyds (Mažvydas 1520—1563) 1547. g. izdeve leišu katechismu (Catechismusa prasti szadey), tulkōja sv. Ambrosija hym-nu „Te Deum” un kristeišonas tekstus (Forma Chrik-stima 1559). Bārtuļs Vilents (1525 — 1587) tulkōja Lutera Enchiridiju, evangelijus un apostolu vēstules 1579. Jōņs Bretkūns (1536 — 1602) tulkōja un izdeve Postili 1591. Jys pōrtulkōja ari Beibeli, bet tei beja palykuse naizdūta. Šī trejs goreidzniki strōdōja luteranu sferā. Katōļu sferā sōcēs pretreformacija un ari tyka veicynōta goreigūs rok-stu izdūšona. Te kanonikis Nikolajs Daukša pōrtulkōja katōļu Postili (pēc pūļu versijas) un izdeve 1599. g. ar nūrōdejumu, ka vajag mīļōt savu volūdu, un Konstantins Širvids (1579 — 1631) izdeve sprediku grōmotu „Punktay Sakimu” 1626. g. Širvida dorbi ir slovoni ar savu volūdas teireibu un dailumu.

Nu šūs leišu vacōkūs goreigūs rokstu autorim prof. Fords ir jēmis dažus parauga tekstus, apgōdōjis tūs ar ivodim un pivinōjis klōt mozu vōrdneiceņu. Tai ka 1962. g. ir bejis vīns laimeigs atrodums Viļņas vaļsts biblioteka, kur grōmotai „Tractatus sacerdotalis” nu 1503. g. pādejā lopā atrosts iroksts ar Tāvs myusu, Sveicynōta un Ēs tycu fragmentim. Tūs Fords ir pivinōjis sovas grōmotas ivodā.

Saleidzinojūt leišu vacōkūs rokstus ar latvišu leidzei-gim izdavumim, ir jōkonstatej, ka leišu roksti ir vacōki un ka tymūs ir lobōka volūda kai latvišu rokstūs. Šei parō-deiba izskaidrojama ar tū, ka leišim jau nu vydsilaikim ir bejuši sovi goreidzniki un ka Leitovā goreigō kultura ir stōvējuse augstōk kai tō laika Livonijā. **M. B.**

VŌCU-ZVIDRU VŌRDNEICA

Svenska Bokförlagets ordböcker: TYSK-SVENSK ORDBOK, Läromedelsförlagen Sthlm 1969, Kr. 43:—.

Izmontojūt vōcu paraugus kai, pīm., Dūdena vōrd-neicas, Der Sprach-Brockhaus u. c., zvidru mōceibas grō-motu apgōds jau pyrms vairōkim godim laide klajā kolek-tivu dorbu — vōcu-zvidru vōrdneicu. 1969. g. tei pasarō-deja trešā izdavumā, papyldynōta ar lobōjumim un da-žaidim seikim grūzejumim. Ar tū vōrdneica ir klivuse par eistu standartdorbu sovā nūzarē, kas vīnaidi labi nūder kai školu jaunōtnei, tai ari plašōkai sabīdreibai. Vōrdneicas grafiskais ikōrtōjums ir gaumeigs, teksts vīgli pōrskotoms un acim labi pīmārōts. Tū dūd burtu izsvārtais lelums un tūs pateikamō forma.

Vōrdneicas sastōvs ir dūts pēc īspējas moderns. Kai zyn-oms. vysōs volūdōs ar laiku vaci vōrdi izit nu mūdes, palik namoderni, nūsavacoj. Teik maklātas ari pareizōkas for-mas. Pīm., pyrms kaida laika saceja „deminutivs” (Ari Sprach-Brockhaus 6. izd. stōv vōrds „Deminutivform” nu latīņu — deminuo), bet tagad gondreiz vysur ir tikai for-ma „diminutivs”. Taipat ari ogrōk saceja „genetivs”, bet tagad tikai genitivs. Saidi jaunynōjumi ir ivārōti ari augš-mynātajā vōrdneicā. Bez tam pi vōrda „demokratija” ir jaunarynōjums „Demokratur” (veidōts nu vōrdim demo-kratija un diktatura), kas nūzeimōj — „demokratija vōrd-ūs, bet diktatura dorbūs”. Pi vōrda „partija” tūmār ir radis mozs tendenciozs skaidrōjums un prūti: fraze „er

war in der Partei” tulkōts „han var nazist”. Tys jau ir dīzgon šaurs nūvērziņš. Saprūtams, pi kotras diktaturas, kur volda tikai vīna partija, pīdareiba pi šōs partijas var nūzeimōt kū specialu, atbylstušu režimam. Bet tod jau „er war in der Partei” var nūzeimōt ari, ka jys ir bejis komunist, fašists, falangists utt., atkareiba nu tō, par kaidu partiju ir runa. Jaunōtnei, kas vēsturi tik labi na-pōrzyna, pyrmā kōrtā ir jōdūd vōrdu konkretō nūzeime. Izceļūt specialōs gadējuma nūzeimes, ōtri var isleidēt t. s. slanga voi ikdīnas volūdā. Pīm., kai tū rōda Kūpper's tagadejōs vōcu jaunōtnes volūdā „Parteiblatt” var nūzei-mōt školas aplīceibu, kur partejiskais skolōtōjs ir ilicis sovas atzeimes, un „Parteitag” var nūzeimōt navys parti-jas kongresu, bet tikai pateikamū sastdinu, kod ļauds ir breivōki un var vairōk sasatikt.

Nasaverūt uz šaidim un tamleidzeigim seikumim, šei vōcu vōrdneica, kai saceits, ir nūpītyns standartdorbs ar lelu praktisku nūzeimi.

VACŌS SKAISTŌS KARTES

Schöne alte Karten, Haack, Gotha 1970, DM 28.50.

Kartografija ir vaca zynōtne. Tei beja vajadzēja jurnikim un karavodūnim, un tai ka pasaulš nikod nav varējis iztikt ni bez vīnim, ni bez ūtrim, tod ari tys nav varējis iztikt bez karšu pagatavōšonas. Karšu kvalitāte un precizitate dažaidūs laikūs ir bejuse atkareiga nu pō-rejūs zynōtņu limiņa. Bet tai ka mōksla pādejūs divi tyukstūšūs godu ir stōvējuse lūti augstu, tod ari karšu ōrejū apdare ir bejuse mōkslinīciska. Daudzūs gadejumūs tōs ir bejušas eisti mōkslas dorbi un ir balstejušis uz lo-bōkajom dekorativōs mōkslas pīredzem. Tū rōda ari augš-mynātō izlase. Tei satur 24 izvālātas reprodukcijas A3 formatā. Tikpat lelā formatā ir ari ivoda burtneica, kas grafiskā ziņā ir eists meistardorbs. Teksts tur ir dūts 4 volūdōs, pi kam burtu izvēle un teksta sakōrtōjums ir taidis, ka kotra loppuse ir kai grafiska glezna. Kartes ir jīmtas nu dažaidim vacim izdavumim. Vacōkūs te ir nu 16. g. s. un jaunōkūs nu 17. un 18. g. s. Atseviškūs karšu aprōksti dūd interesantas ziņas par tūs autorim, izgatavō-šonas veidu un pošu karšu vēsturiskū nūzeimi. Žāl, ka Vyds-un Zimeļeuropai ir veļteita tikai vīna karte.

LATGOLAS KULTURAS VĒSTURES UN VOLŪDAS JAUTŌJUMU PŪĻU ZYNŌTNĪKA DOKTORA DISERTACIJĀ

Pēc informācijas, kū snādz Pūlijas laikroksts „Gazeta Poznanska” (1970. g. 25. maja numerī), mag. phil. Stanislavs Kolbuševskis (Kolbuszewski) š. g. 4. junijā, Poznaņas universitatē, aistōvējis doktora disertaciju. Tōs temats: Pūļu itekmes latvi-šu volūdā bejušōs Pūlijas Inflatijas apgobolā (Zapożyczenia polskie w lotewszczyźnie na obszarze b. Inflat Polskich). Par promotoru disputacijā iz-raudzeits pazeistamais pūļu zynōtnīks doc. Česlavs Kudzinovskis, bet par recenzentim prof. Ļudviks Zabrockis nu Poznaņas un doc. Zuzanna Topolinska nu Varšavas.

Stanislavs Kolbuševskis ir bejušō, priķš dažim godim myrušō Latvijas universitates profesora Sta-nislava Kolbuševska dāls. Reigā uzaugdams, jys labi isamōcejis ari latvišu volūdu; sovūs studiju go-dūs jys vēļ pasapyldynōjis Reigā pi baltologa prof. Artura Ozola. Jaunais zynōtnīks, taipat kai jō brōļs Jaceks, ir ari dzejnīks; naseņ atseviškā grōmotā nō-ce klajā obeju brōļu veiktais Raiņa dzejļu izlases tulkōjums pūliski Saules laiks un cyti dzejūli (Czas slonca i inne wiersze), Varšavā 1969. g.

Kārlis Draviņš